
МЕДИЧНА ОСВІТА

© Білаш С. М.

УДК 378. 661

Білаш С. М.

МОТИВАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕРАКТИВНИМИ МЕТОДАМИ І ФОРМАМИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Вищий державний навчальний заклад України

«Українська медична стоматологічна академія» (м. Полтава)

bilash_umsa@mail.ru

Сучасне українське суспільство потребує висококваліфікованих, професійно підготовлених та конкурентоспроможних фахівців у різних сферах життєдіяльності, не залишається осторонь і медицина. Викладачі вищих медичних навчальних закладів сьогодні активно впроваджують інноваційні педагогічні технології для підготовки майбутніх лікарів, спрямовані на формування гармонійно та всебічно розвинутої особистості. В умовах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи велике значення мають концепції навчання, орієнтовані на інтелектуальний та високоморальний розвиток майбутнього лікаря. Формування його позитивних якостей, гідного рівня професійної культури, здатностей до самонавчання і мобільності у професійному відношенні. Поряд з цим особливого значення набуває формування емоційної, комунікативної і соціальної компетенції студентів. Мова йде про максимальну самореалізацію та усвідомлення студентами перспектив свого особистісного і фахового зростання, відкритості для професійного навчання, реалізації принципів гуманізації та толерантності, психологічної грамотності тощо. Певною мірою ця проблема обговорювалась у працях зарубіжних та вітчизняних педагогів, психологів, зокрема, В. Давидова, П. Гальперіна, Е. Зеер, Л. Петровської, І. Зязюна, В. Кременя, О. Заблоцької, Р. Павлюка та ін. [2,4].

Для покращення мотиваційної готовності студентів, що опановують вищу медичну освіту, відділ якості освіти, моніторингу і ЕКТС запропонував таку форму психологічного супроводу, як проведення психологічних тренінгів для студентів-медиків за програмою групового консультативно-розвиваючого психологічного тренінгу «Розвиток особистості майбутнього лікаря».

Програма занять передбачає дев'ять зустрічей:

1. «Мотиваційна готовність до навчання в медичному навчальному закладі. Втілення мрії»;
2. «Імідж майбутнього лікаря»;
3. «Емоції в житті людини. Психосоматика»;
4. «Емпатія. Психологічні аспекти ефективного розвитку емпатії»;
5. «Довіра. Довіра до лікаря»;
6. «Уміння спілкуватися – запорука професійної успішності лікаря»;

7. «Психологічні кордони – засіб самозбереження»;

8. «Агресія в сучасному суспільстві та навички саморегуляції»;

9. «Стрес. Стрес в роботі лікарів. Способи подолання тривожності».

Програма занять з елементами тренінгу «Розвиток особистості майбутнього лікаря» надає можливість моделювати життєві ситуації та відпрацьовувати свої навички і вміння, усвідомити і осмислити специфіку роботи лікаря та складові професійної компетентності. Націлює студентів на розуміння того, яким повинен бути лікар в очах пацієнтів. Усвідомлення того, що пацієнти, які не знають лікаря особисто довіряють йому своє тіло і життя. Бути відповідальним за надану довіру.

Задля успішного вирішення поставлених завдань періодичність занять передбачає зустрічі один раз на тиждень, тривалістю не менше двох годин; оптимальний склад групи – 12-18 осіб.

Такі зустрічі поєднують надання студентам професійних знань з можливістю придбання ними практичних навичок з психології. Підвищення мотиваційної готовності до навчання забезпечить конкурентоспроможних випускників на ринку праці.

Оскільки, проведення психологічних тренінгів у практиці вищої медичної освіти України набуло поширення відносно недавно, ще потребує обговорення та знаходження шляхів залучення широкого кола студентів для психологічної компетенції майбутніх лікарів.

Мета психологічного супроводу студентів-медиків: психологічна компетентність в практичній діяльності лікаря, психологічна підтримка, допомога в адаптації до навчання у Вузі, створення атмосфери комфорту та взаємоповаги між викладачами і студентами

Психологічний супровід у Українській медичній стоматологічній академії має такі види роботи: психологічне консультування (індивідуальне і групове), психодіагностика, психологічна профілактика, психологічна просвіта, психологічна реабілітація, психологічна прогностика.

У числі наук, що розвивають сучасні підходи до пізнання людської особистості виділяють психологію. Теоретичні й експериментальні дослідження практичної

психології забезпечують своїми результатами психологічну науку, медицину і педагогіку. Використання її прикладних висновків допомагає в професійній діяльності майбутніх лікарів, які матимуть справу з людьми. Адже при роботі з людьми лікар повинен бути гуманним, милосердним, відповідальним, уважним, співчутливим. Такі якості студенти-медики розвивають відвідуючи психологічні тренінги.

Усвідомлення позачерговості розвивальних, гуманістичних підходів на противагу прагматичним, авторитарним передбачає широке використання активних методів навчання, їх застосування на всіх етапах навчального процесу. Більшість дослідників одним із найефективніших засобів активного навчання визначають гру. Ігрові прийоми використовуються для зняття монотонності навчання, активізації мовленнєвої та мисленнєвої діяльності, самостійності і творчості. Термін «гра» в нашій свідомості узгоджений з уявленнями про жарт, сміх, задоволення і вказує на тісний зв'язок з позитивними емоціями. Процеси активної навчальної діяльності, що спираються на гру, спонукають до включення мотивації в досягненні успіхів, які стають основними рушійними силами в оволодінні пізнавальною інформацією.

Використання активних методів навчання є вкрай важливим, тому що вони мають великий вплив на учіння, засвоєння знань та вироблення особистісних якостей [6].

Пропонуємо більш детально розглянути специфіку застосування інтерактивних методів навчання у процесі підготовки фахівців соціальної сфери. Зауважимо, що саме інтерактивні педагогічні технології дозволяють оволодіти комунікативною компетентністю, формувати досвід співробітництва та партнерської взаємодії, уміння встановлювати контакти, спільно й безконфліктно приймати важливі рішення.

Интер (лат. *inter*) – префікс, що означає перебування поміж чимось, кимось;

Актив (лат. *actus*) – приводжу в рух; *інтерактивний* – рух, що відбувається між об'єктами: зовнішніми – між окремими людьми; внутрішніми – рух, активність, яка відбувається в самій людині і яка призводить до змін її поглядів, думок, поведінки тощо.

Так, дослідження свідчать, що студенти віддають перевагу активним методам навчання. Інші вказують на те, що з точки зору оцінки активних методів навчання та традиційних лекцій показники засвоєння знань є спів вимірними, а от показники опанування новими навичками значно перевищують ті, що їх було досягнуто після курсу звичайних лекцій. Іншими словами, для педагогічних працівників має бути важливим не лише те, як багато знають учні, а ще й те, як багато вони дізналися, навчаючись, та як вони будуть використовувати здобуті знання.

В сучасному сьогоденні навчання вимагає розумового, емоційного, духовного та фізичного залучення тих, хто навчається. Адже процес навчання – це не результат автоматичного «переливання» інформації в чийсь мізки, коли педагоги намагаються вкласти свої власні знання та навички в голови студентів.

Дослідниками встановлено, що при лекційному поданні матеріалу, засвоюється не більше 20%

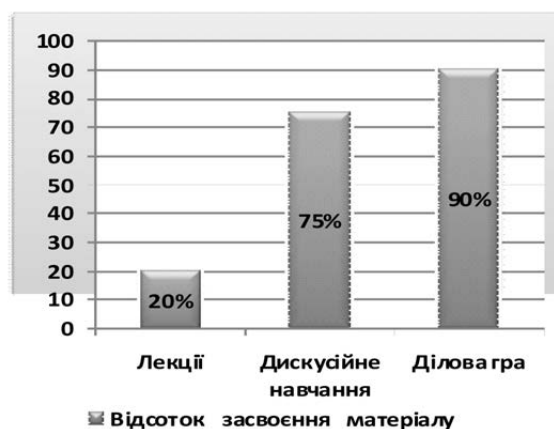

Рис. 1. Відсоткове співвідношення засвоєння навчального матеріалу при різних формах його подання.

інформації, у дискусійному навчанні – 75%, у діловій грі – майже 90%, що зумовлює актуальність інтерактивних технологій (рис. 1) [5].

Лише лекції та демонстрація наочності не дадуть реальної змоги оволодіти пізнавальною інформацією та створити нові знання. На жаль педагоги часто покладаються на пасивні методи навчання, нехтуючи бажання молоді навчатися активно. Такий вибір навчальних методів є швидше звичкою, ніж обміркованим рішенням, мотивованим навчальними цілями курсу та потребами щоденного змісту. Іншими словами, педагогічні працівники зазвичай працюють так, як навчали їх [1].

Так традиційне навчання орієнтоване на правильну відповідь, і за своєю суттю є формою передачі інформації та засвоєння знань. Хоча традиційна форма передачі знань не є сама по собі чимось негативним, проте у світі швидких змін і безперервного старіння знань традиційна форма навчання має звужені рамки застосування. Інтерактивні заняття орієнтовані на запитання і пошук, такі форми роботи охоплюють весь потенціал людини та обсяг її компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, до взаємодії.

Інтерактивні методи навчання посилюють конформізм студентів, розвивають нові форми мислення та навчання. Освітня стверджують, що навчання саме по собі активне, а молодь активна навіть під час слухання лекцій. Проте студенти навчаючись, повинні робити набагато більше ніж просто слухати та фіксувати готові думки викладача. Вони можуть продовжувати інформацію самостійно, визначати та обговорювати проблеми, знаходити шляхи їх розв'язання, спостерігати, планувати. Вони повинні мати змогу застосовувати нові знання та навички на практиці, створювати зворотні зв'язки. Їх також потрібно залучати до мисленнєвих операцій вищого рівня – аналізу, синтезу, оцінювання. У цьому контексті активне навчання – це таке навчання, яке дозволяє залучати студентів до участі у виробленні пізнавальної інформації та пробуджують особисту відповідальність за те, що вони роблять.

Поняття «метод», як наукова категорія, охоплює комплекс зовнішніх та внутрішніх дій дослідника.

Педагогіка співробітництва, в основу якої покладено принцип активного навчання, розділяє ці дії за ступенем активності учнів (методи активні та пасивні), за джерелом знань (словесні, практичні і наочні), за дидактичною метою (методи формування знань, вмінь та навичок, закріплення, перевірки тощо). Використання кожного методу передбачає застосування ряду прийомів педагогічної роботи (обговорення, анування літератури, дискусія, художнє слово тощо) [1].

Отже, методи активного навчання – це такі способи навчальної взаємодії, що активізують самостійність думок тих, хто вчиться, залучають їх до процесу вироблення інформації, формують систему ставлень, створюють атмосферу порозуміння та співпереживання, роблять студентів справжніми суб'єктами навчання.

Методи активного навчання втілюються за допомогою низки більш конкретизованих прийомів роботи викладача – ігрових вправ, практичних завдань, рольових та ділових ігор, обговорення проблеми в групах та парах [6,7].

Залежно від мети заняття та форми організації навчальної діяльності студентів виділяють чотири групи інтерактивних технологій (рис. 2).

Надзвичайно важливо пам'ятати, що студенти мають своєрідні особливості, які впливають на сприйняття ними пізнавальної інформації та зумовлюють специфічну будову освітнього процесу. Залучення молоді до активного навчання значною мірою залежить від наявності конструктивної мотивації до навчальної діяльності. Педагогу варто пам'ятати, що кожна людина шукає в навчанні відповіді на запитання, що стосуються її майбутньої професії, можуть підказати вихід у кризовій ситуації, можуть дати змогу реалізувати себе, задовольнити допитливий розум. Мотивація навчання забезпечується через цікаву, змістову діяльність, актуальність тематики, самопізнання та самооцінювання, використання нестандартних технік, практичну значущість учіння, емоційну насиченість взаємодії, колегіальну підтримку. Сприяють реалізації цих підходів конкретні ситуації: визнання, успіху, емпатії, обговорення, колективного перегляду, полілогічного спілкування, само оцінювання, самовипробування, самопорівняння. Працюючи зі студентами, потрібно виявити, які здібності вони мають, що вони можуть привести у процес навчання [2].

Завдяки працям багатьох дослідників, визначення здібностей та відмінностей у процесі навчання є на сьогодні популярним явищем. Деякі дослідники пропонують виокремити візуальний, аудиторний та кінетичний типи навчання. Дуже важливо враховувати особливості сприйняття інформації, яким надають перевагу студенти. Люди навчаються по-різному: дехто краще засвоює матеріал, коли читає його, дехто – коли слухає, а дехто – в процесі практичних знань. Викладач, який подає матеріал в різний спосіб (урізноманітнює форми й методи навчання), має більші можливості забезпечити потреби аудиторії й закріпити вивчене. Таким чином задовольняється потреба і у візуальному, і у вербальному сприйнятті інформації. Створюючи на заняттях ситуації саморозкриття та успіху, надається можливість студентам проявити

Рис. 2. Групи інтерактивних технологій.

власні здібності, продемонструвати найсміливіші сторони своєї особистості, отримати визнання та підтримку однолітків [7].

Викладач повинен постійно піклуватися про максимальне залучення всіх студентів до процесу навчання. Кожен студент повинен мати можливість висловлюватися, брати участь у обговореннях, рольових та ділових іграх, виконанні практичних завдань, мозкових штурмах та інших видах роботи.

Важливу роль відіграє атмосфера у групі студентів. Досягається створення сприятливої атмосфери, насамперед, через поведінку самого викладача – він повинен схвалювати, підтримувати міркування та вислови різного характеру, не вдаватися до погроз та принижень. Тільки в такій атмосфері комфорту та взаємоповаги виникає ґрунт, на якому проростають нові ідеї, погляди, міркування. Тільки такий підхід дозволяє студентам максимально розкрити свої можливості та ефективно працювати.

Одним із інтерактивних технологій є тренінг. Слово «тренінг» походить від англійського «to train», що означає «навчати, тренувати».

Тренінг – це запланований процес, призначений надати або поновити знання та навички і перевірити ставлення до проблеми, ідеї, поведінку з метою їхньої зміни чи оновлення. Тренінг – це одночасно:

- ◀ Цікавий процес пізнання себе та інших;
- ◀ Спілкування;
- ◀ Ефективна форма опанування знань;
- ◀ Інструмент для формування умінь і навичок;
- ◀ Форма розширення досвіду.

Так само, як і будь-яке навчальне заняття, тренінг має певну мету. Нею можуть бути:

- Інформування та набуття учасниками тренінгу нових професійних навичок та умінь;
- Опанування нових технологій у професійній сфері;
- Зменшення чогось небажаного (проявів поведінки, стилю неефективного спілкування, особливостей реагування);
- Зміна погляду на проблему;
- Зміна погляду на навчання;
- Підвищення здатності учасників до позитивного ставлення до себе та життя;
- Активізація громадськості щодо розв'язання актуальних проблем

У тренінгу широко використовуються методи, спрямовані на **стимуляцію взаємодії** учасників. Усі вони об'єднуються під назвою «*інтерактивні техніки*» і забезпечують взаємодію та власну активність учасників під час динамічного навчального процесу. Людина засвоює інформацію краще, якщо навчання проходить інтерактивно, коли вона має можливість одночасно з одержанням інформації обговорювати незрозумілі моменти, задавати запитання, відразу закріплювати отримані знання, формувати навички поведінки.

Тренінги бувають різних видів: комунікативні, особистісного росту, соціально-педагогічні, соціально-просвітницькі [3].

Оскільки, емпіричний стиль тренінгових занять є дещо незвичним, дуже важливо, щоб учасники усвідомлювали, чого очікувати від занять, і мали можливість із самого початку висловлювати свої особисті сподівання й отримати відповіді на запитання. Важливо, щоб учасники погодилися з тим, що необхідно відвідувати всі заняття впродовж усього семінарського періоду. Істотні відхилення від цієї практики зменшать для всіх ефективність тренінгів.

Висновки. Сьогодні значна увага приділяється інтерактивним методам навчання, що здійснюються із застосуванням тренінгових програм, які реалізують діяльнісний підхід до навчання. Адже пошук найбільш ефективної структури навчання та її організація є основною запорукою якісного довготривалого навчання. Всі види навчальної діяльності студентів повинні бути відповідним чином організовані і забезпечені

відповідними засобами, тобто створене таке навчальне середовище, у якому навчання може мати ознаки технологічності в розумінні обов'язковості досягнення запланованих цілей [7].

Інтерактивні методи навчання захоплюють студентів, пробуджують у них інтерес та стимулюють мотивацію, навчають самостійного мислення та дій.

Психологічний тренінг, як один із найефективніших методів засвоєння інформації та подальшого її генерування, на відміну від традиційних форм навчання, активізує рівень та обсяг її видів компетентностей, зокрема соціальної, соціально-психологічної, цільпокладаючої, продуктивно-результативної, прогностичної, аналітико-синтетичної, ситуативної тощо. Групові дискусії, психологічні вправи, інтерактивне спілкування сприяють розвитку професійно значущих якостей лікаря: гуманізм, витримка, гнучкість поведінки, порядність, емпатії, вміння пояснити пацієнтові необхідність лікування. Лікар має вчитися аналізувати і постійно підвищувати свою кваліфікацію, бути налаштованим на ефективну співпрацю з пацієнтами та з іншими фахівцями.

Проведення занять за умов використання інтерактивних методів навчання, сучасних технік, має багато спільного з проведенням тренінгів. Тому викладачам не завадить хоча б коротко ознайомитись з тренінговими методиками та визначити для себе можливості застосування їх елементів на заняттях і в навчально-виховній діяльності.

Література

1. Величко В. В. Инновационные методы обучения в гражданском образовании / В. В. Величко, Л. Г. Карпиевич, Л. Г. Кирилюк. – 2-е изд., доп. – Минск : Медисонт, 2001. – 168 с.
2. Гуменюк О. Міні-модуль – прогресивна форма навчання / О. Гуменюк // Рідна школа. – 1998. – № 6. – С. 60-65.
3. Зайцева Т. В. Теория психологического тренинга. Психологический тренинг как инструментальное действие / Т. В. Зайцева. – СПб. : Речь / М. : Смысл, 2002. – 80 с.
4. Зязюн І. Освітні технології у вимірах педагогічної рефлексії / І. Зязюн // Світло. – 1996. – № 1. – С. 4.
5. Панфилов А. П. Инновационные педагогические технологии: Активное обучение: учеб. Пособие для студ. Высш. Учеб. Заведение / А. П. Панфилов. – М. : Академия, 2009. – 192 с.
6. Перспективні освітні технології. Наук. -метод. посібник / За ред. Г. С. Сазоненко. – К. : Гопак, 2000. – 560 с.
7. Софій Н. З. Про сто і один метод активного навчання / Н. З. Софій, В. У. Кузьменко. – К. : Крок за кроком, 2004. – 128 с.

УДК 378. 661

МОТИВАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕРАКТИВНИМИ МЕТОДАМИ І ФОРМАМИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Білаш С. М.

Резюме. У статті наведений досвід впровадження роботи психологічної служби відділу якості освіти і ЕКТС в навчальний процес в Українській медичній стоматологічній академії. Обговорюється питання підвищення якості мотивації до навчання. Проведення занять за умов використання інтерактивних методів навчання, сучасних технік, має багато спільного з проведенням тренінгів. Тому викладачам не завадить хоча б коротко ознайомитись з тренінговими методиками та визначити для себе можливості застосування їх елементів на заняттях і в навчально-виховній діяльності.

Ключові слова: метод, активні методи навчання, мотивація до пізнавальної діяльності, зворотній зв'язок, візуальний, аудиторний та кінетичний типи навчання, тренінг, компетенції.

УДК 378. 661

МОТИВАЦИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИНТЕРАКТИВНЫМИ МЕТОДАМИ И ФОРМАМИ И ЕЕ ЗНАЧЕНИЕ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ

Білаш С. М.

Резюме. В статье приведен опыт внедрения работы психологической службы отдела качества образования и ЕКТС в учебный процесс в Украинской медицинской стоматологической академии. Обсуждается вопрос повышения качества мотивации к учебе. Проведение занятий при условиях использования интерактивных

методов учебы, современных техник, имеет много общего с проведением тренингов. Поэтому преподавателям не помешает хотя бы коротко ознакомиться с тренинговыми методиками и определить для себя возможности применения их элементов на занятиях и в учебно-воспитательной деятельности.

Ключевые слова: метод, активные методы учебы, мотивация к познавательной деятельности, обратная связь, визуальный, аудиторный и кинетический типы учебы, тренинг, компетенции.

UDC 378. 661

Motivation for Cognitive Activities by Interactive Methods and Forms And its Significance in Training of Future Medical Professionals

Bilash S. M.

Abstract. Department for quality of education, monitoring and ECTS has offered such form of psychological support, as psychological training for medical students according to the program of group consulting-developing psychological training, called «The development of the personality of the future physician», aiming at improvement of motivational readiness of students, studying at higher medical educational establishments.

The use of active learning methods is extremely important because they have a big impact on learning, knowledge acquisition and development of personal qualities.

Studies show that students prefer active methods of learning. Others point to the fact that in terms of evaluation of active learning methods and traditional lectures, indicators of mastering of knowledge are co-measurable, whereas the indicators of mastering the new skills are higher than those that were achieved after the course of regular lectures. In other words, it is important for educators to be aware of not only how many of the students have acquired knowledge, but also how much they have learned while studying, and how they will use the obtained knowledge.

Interactive learning methods enhance the conformism of students, develop new forms of thinking and learning. Educators assert that learning itself is active and youth is active even during the lectures. However, students in the process of learning must do much more than simply to listen and make record of thoughts, formed by the teacher. They can keep on the information independently, determine and discuss the problems, find ways of their solution, observe and plan. They should be able to apply new knowledge and skills into practice, to create feedbacks. They also need to be involved into higher-level intellectual operations, i. e., the analysis, synthesis and assessment. In this context, active learning is the training that allows students to be involved into process of the development of cognitive information and awaken the personal responsibility for what they do.

Therefore, methods of active learning are the ways of learning interactions that activate the independence of thoughts of those who learn, engage them in the process of developing the information, form a system of attitudes, create an atmosphere of understanding and empathy, and make students to be the authentic subjects of learning.

Methods of active learning are implementing by means of number of more specified methods of teacher's activity, i. e., game exercises, practical tasks, role-playing and simulations, problem discussions in groups and pairs.

Currently, a considerable attention is paid to interactive learning techniques that are performed with the use of training programs that implement the efficient approach to learning. After all, search for the most effective structure of learning and its organization is the keystone of quality long-term learning. All types of learning activities of students should be properly organized and provided with the appropriate means, i. e. created a learning environment in which learning can have signs of effectiveness in understanding of indispensable achievement of the prospected goals.

Interactive methods of learning capture students, awakening the interest for study and stimulate motivation, teach to acquire independent thinking and actions.

Psychological training as one of the most effective methods of information acquisition and its subsequent generation, unlike traditional forms of education, activates the level and volume of its types of competencies, in particular, social, social psychological, purpose-oriented, productive and effective, predictive, analytical-synthetic, situational etc. Group discussions, psychological tasks, interactive communication facilitate the development of professionally significant qualities of a health care professional: humanism, self-control, flexibility in behavior, honesty, empathy, ability to explain to the patient the need for treatment. A physician has to learn to analyze and constantly advance his/her proficiency level, be ready for effective cooperation with patients and other professionals.

Teaching in the conditions of the use of interactive learning methods and advanced techniques has much in common with training. Consequently, educators should be at least briefly acquainted with the training techniques and determine for themselves the possibility of implementing its elements in the classroom and in teaching and educational activity.

Keywords: method, methods of active learning, motivation for cognitive activity, feedback, visual, auditorium and kinetic types of study, training, competences.

Стаття надійшла 31. 03. 2015 р.